

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Внутрішній економічний механізм аграрного підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Бакалавр» спеціальності «Менеджмент».

Предметом дисципліни є внутрішні економічні відносини між підрозділами підприємства, між підрозділами і центральним апаратом управління.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна вибіркової професійної підготовки, тісно пов'язана з дисциплінами: «Аграрний менеджмент», «Економіка підприємства», «Сільськогосподарське дорадництво», «Бізнес-планування в аграрних підприємствах».

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є: оволодіння майбутніми економістами-аграрниками знаннями про закономірності функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Внутрішній економічний механізм аграрного підприємства» є: освоєння методики діагностики та оптимізації роботи операційної системи підприємства; вивчення побудови та форм функціонування внутрішнього економічного аграрного механізму, його нормативної бази; формування планування, контролю й оцінювання діяльності підрозділів, матеріального стимулювання колективів.

1.1. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:

знання:

- будову та особливості аграрного підприємства;
- структуру, форми і передумови внутрішнього економічного механізму аграрного підприємства;
- організацію і взаємовідносини внутрішньогосподарських суб'єктів;
- основи внутрішньогосподарське планування;
- облік, контроль;
- стимулювання і відповідальність працівників;
- методи діагностування внутрішнього економічного механізму підприємства.

вміння:

- аналізувати структуру управління підприємством;
- здійснювати виробничо-організаційну структуру підприємства;
- обґрунтовувати форми внутрішнього економічного механізму аграрного підприємства;
- формувати систему внутрішньогосподарських підрозділів і економічних взаємовідносин між ними;
- розробляти внутрішньогосподарські плани, механізми обліку, контролю, стимулювання і відповідальності підрозділів;
- проводити діагностування внутрішнього економічного механізму підприємства.

способи мислення:

- формування суджень – форми мислинневого відображення поняття внутрішнього економічного механізму аграрного підприємства, його структури, організаційні умови його функціонування та характеристика основних форм функціонування;
- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати регулювання внутрішньогосподарських відносин, порядок створення внутрішньогосподарських підрозділів підприємства;
- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень в області сучасного підприємства;

– генерування понять – пізнання сутності підприємств «технологічного» типу, підприємств «кон'юнктурного» типу, підприємств «маркетингового» типу, підприємств «технологічної атаки».

професійні, світоглядні і громадянські якості:

– здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння будови та особливостей аграрного підприємства, структуру, форми і передумови внутрішнього економічного механізму підприємства;

– ґрунтовні знання світового досвіду організації внутрішніх економічних відносин;

– ґрунтовні знання принципів внутрішньо-економічного механізму аграрного підприємства;

– здатність формувати свою власну систему внутрішніх цін, систему і порядок планування внутрішніх підрозділів підприємства;

– здатність розробляти виробничу програму підприємств, та здатність формувати планування витрат;

– здатність виявляти та розуміти контроль, оцінку та стимулювання діяльності;

– ґрунтовні знання структур і передумов функціонування внутрішнього економічного механізму аграрного підприємства та здатність формувати бюджетне планування підприємства.

морально-етичні цінності:

– сформувати загальні положення механізму відповідальності підрозділів;

– здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

– формувати особливості матеріальної відповідальності за результати роботи організаційно-виробничих підрозділів підприємства;

– розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

– виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Структура і передумови функціонування внутрішнього економічного механізму аграрного підприємства.

Економічна відповідальність за кінцеві результати праці. Відносини між засновниками підприємства і підрозділами. Організація внутрішньогосподарських підрозділів. Господарський розрахунок. господарсько-оперативна самостійність підприємства. Загальногосподарський розрахунок. внутрішньогосподарський розрахунок. Положення про внутрішні економічні відносини. Положення про підрозділ. Внутрішній договір підрозділу з адміністрацією. Положення про нормування, організацію й оплату праці. Положення про використання прибутку в системі матеріального стимулювання.

Тема 2. Внутрішні ціни і методи їх формування.

Внутрігосподарський ринок. Внутрішні ціни. Трансфертні ціни. Обліково-вимірвальна функція внутрішньогосподарських розрахункових цін. Стимулююча та розподільча функція внутрішньогосподарських розрахункових цін. Принципи формування внутрішньогосподарських цін. Емпіричний метод обґрунтування рівня розрахункових цін. Калькуляційний метод обґрунтування рівня розрахункових цін. Реверсивний метод обґрунтування рівня розрахункових цін. Центри прибутку. Центри витрат. Центри виручки. Внутрішні ціни, визначені за ринковими цінами. Переваги ринкових цін. Внутрішні ціни, визначені на базі фактичної ціни готової (кінцевої) продукції. Внутрішні ціни, сформовані на договірній основі. Ціноутворення на основі витрат. Комбіновані методи внутрішнього

ціноутворення. Фондоозброєність праці. Зарплатомісткість, трудомісткість.

Тема 3. Система і порядок планування.

Планування структури посівних площ, поголів'я худоби і птиці. План виробництва і розподілу продукції певного асортименту, кількості і якості. Складальний цех. Механічний цех. Заготівельний цех. Кінцева продукція. Виробнича програма з рослинництва. Виробнича програма з тваринництва. Планування кормової бази.

Тема 4. Виробнича програма та її ресурсне обґрунтування.

Виробнича програма підрозділів основного виробництва. Виробнича програма інструментального цеху. Виробнича програма ремонтного підрозділу. Оцінка продукції за вартістю заміщення. Відносна ціна покупки. Відносна ціна продажу. Вартість заміни. Виробнича потужність підрозділів. Забезпечення виробничої програми трудовими ресурсами.

Тема 5. Планування витрат і прибутку.

Інвестиційні витрати. Поточні витрати. Планування витрат за місяцями. Елементи витрат. Матеріальні витрати. Витрати на оплату праці. Планування витрат за носіями. Класифікація витрат. Прямі витрати. Непрямі витрати. Змінні витрати. Постійні витрати. Умовно-постійні витрати. Спеціальні витрати. Накладні витрати. Виробничі накладні витрати. Невиробничі накладні витрати. Напівфабрикатний метод формування внутрішніх витрат. Безнапівфабрикатний метод формування внутрішніх витрат. Бюджет підрозділу. Організуюча функція бюджету. Продуктовий індивідуальний бюджет, зведений бюджет. Заклучний підсумковий календарний бюджет. Основна заробітна плата виробничих робітників. Додаткова заробітна плата виробничих робітників. Відрахування на соціальні заходи. Витрати на утримання й експлуатацію машин та устаткування. Амортизаційні відрахування. Витрати на внутрішнє переміщення вантажів. Витрати на ремонт устаткування і транспортних засобів. Витрати на швидкозношуваний інструмент і прилади. Витрати на організацію та управління виробництвом.

Тема 6. Контроль і оцінювання діяльності.

Завдання внутрішньогосподарського обліку. Внутрішньогосподарський облік. Фінансовий облік. Бухгалтерський облік. Єдина система первинного обліку. Єдині принципи побудови обліку як двоїстого процесу. Єдине професійне середовище. Облік затрат за елементами. Облік затрат за місяцями виникнення та центрами відповідальності. Облік затрат за об'єктами фінансової калькуляції. Вид підприємницької діяльності. Галузь та підгалузь виду діяльності. Спосіб одержання продукції. Технологія. Технологічні операції. Особливості організації. Відокремлені самостійні технологічні дільниці. Характер продукції. Внутрішньогосподарський контроль. Об'єкт внутрішньогосподарського контролю. Суб'єкт внутрішньогосподарського контролю. Попередній контроль. Поточний контроль. Наступний контроль. Ревізія виробничої і фінансово-господарської діяльності. Самоконтроль. Документальний контроль. Фактичний контроль. Коефіцієнт трудового внеску. Чекова система обліку та контролю.

Тема 7. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток».

Аналіз співвідношення «витрати-випуск-прибуток». Обсяг продажу. Величина прибутку за певного обсягу продажу. Оптимальна структура витрат. Методи аналізу взаємозв'язку «витрати-випуск-прибуток». Операційна активність. Маржинальний доход. Коефіцієнт маржинального доходу. Точка беззбитковості. Маржинальний метод визначення точки беззбитковості. Готівкова беззбитковість. Графічний аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку. Аналіз чутливості прибутку. Коефіцієнт запасу міцності. Операційний ліверидж.

Тема 8. Бюджетне планування підприємства.

Стратегічне планування. Бюджет. Бюджетування. Функціональні бюджети. Операційні бюджети. Бюджет продажу. Бюджет виробництва. Бюджет прямих матеріальних витрат. Бюджет прямих витрат на оплату праці. Бюджет виробничих накладних витрат. Бюджет собівартості готової продукції та реалізованої продукції. Бюджет витрат на збут. Бюджет адміністративних витрат. Бюджетний звіт про прибуток. Бюджет капітальних інвестицій. Бюджет грошових коштів. Бюджетний баланс. Обговорення бюджетів із вищим керівництвом. Координація й аналіз обговорених бюджетів. Затвердження бюджетів. Довгостроковий бюджет. Річний бюджет. Генеральний бюджет. Бюджет продажу. Бюджет запасу готової продукції. Бюджет використання матеріалів. Бюджет закупок. Бюджет кредиторської заборгованості. Бюджет дебіторської заборгованості. Бюджетний період. Безперервне бюджетування. Бюджетування через прирощення. Бюджетування «з нуля». Бюджетний баланс. Бюджетний контроль.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства : [навч.-метод. посіб.] / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2000. – 355 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підруч.] / В. Г. Андрійчук. – [2-ге вид., допов. і перероб]. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : [навч. посіб.] / Бачевський Б. Є., Заблудська І. В., Решетняк О. О. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 400 с.
4. Березівський П.С. Впровадження внутрішньогосподарських організаційно-економічних механізмів забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств : [текст] / П.С. Березівський // Економіка АПК, 2008. – №10. – С. 52–55.
5. Бузько І. Р. Стратегічний потенціал і формування пріоритетів у розвитку підприємств / Бузько І. Р., Дмитренко І. Є., Сущенко О. А. – Алчевськ : ДГМІ, 2002. – 216 с.
6. Власюк Г.В. Оцінювання управління витратами виробництва : [текст] / Г.В. Власюк // Держава та регіони. [Серія : Економіка та підприємництво]. – 2010. – № 1. – С. 54 – 58.
7. Вовк О. Оцінка інвестиційного потенціалу підприємства на основі акумулювання ресурсів та можливостей : [текст] / О. Вовк // Конкуренція. – 2009. – № 4. – С. 35 – 39.
8. Волошин В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України : [текст] / В. Волошин, В. Трегобчук // Регіональна економіка. – 2002. – № 1. – С. 7-22.
9. Герасимчук З.В. Виробничий потенціал регіону : методика оцінки та механізми нарощення : [монографія] / З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк : ЛДТУ, 2003. – 242 с.
10. Гладич Б.Б. Аграрний ринок : [підруч.] / Б.Б. Гладич – Тернопіль: – Економічна думка, 2002. – 254 с.
11. Грещак М.Г. та ін. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч. посіб.] / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; [за ред. М.Г. Грещака]. — К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.
12. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства : [навч.-метод. посіб.]. / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова. – К. : КНЕУ, 2001. – 103 с.
13. Гринько Т. Щодо інноваційного потенціалу як складової інноваційної активності підприємств : [текст] / Т. Гринько // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 56 – 58.

Допоміжна

14. Макаренко П.М. Модель розповсюдження сільськогосподарських інновацій в умовах технологічної конкуренції та обмеженого інвестування : [текст] / П.М. Макаренко, Н.К. Васильєва // Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем : [Зб. наук. праць]. – Вип. 7. – 2003. – С. 149 – 157.
15. Могильний О.М. Деякі аспекти аграрної політики щодо приватного сектора :

[текст] / О.М. Могильний // Економіка АПК. – 2000. – № 8. – С. 42 – 47.

16. Мойса М.Я. Ресурсний потенціал аграрних підприємств та економічний механізм його раціонального використання : [текст] / М.Я. Мойса, І.О. Крюкова // Економіка АПК. – 2004. – № 2. – С. 41–46.

17. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві : [текст] / О.В. Олійник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.

18. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах : [підруч.] / [за ред. проф. С.П. Азізова]. – К. : УАЕ, 2001. – 834 с.

19. Основні напрями високоефективного пореформленого розвитку агропромислового виробництва в Україні на інноваційній основі : [текст] / [за ред. П.Т. Саблука]. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – 730 с.

20. Перебийніс В.І. Удосконалення системи управління сільськогосподарським підприємством в ринкових умовах : [текст] / В.І. Перебийніс // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 17 – 24.

21. Плаксієнко В.Я. Інвестиції в аграрне виробництво в сучасних умовах розвитку економіки України : [текст] / В.Я. Плаксієнко, О.Г. Блажевич // [Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції]. – 2008. – № 1. – С. 68 – 72.

22. Пономаренко В.С. Стратегічне управління розвитком підприємства : [навч. посіб.] / В.С. Пономаренко, О.І. Пушкар, О.М. Тридід. – Х. : ХДЕУ, 2002. – 640 с.

23. Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання : [монографія]: у 2 т. / [за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є Мазнева]. – К. : Ін-т аграрної економіки УААН, 2001 – Т. 1. – С. 326-329.

24. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : [монографія] / О.В. Раєвнева. – Х. : ВД “ІНЖЕК”, 2006. – 496 с.

25. Рудик Н.І. Макроекономічні чинники кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції : [текст] / Н.І. Рудик // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки : [зб. наук. праць]. – Луцьк, 2006. – № 1. – С. 154–157.

26. Рудик Н.І. Організаційно-економічні фактори ефективності сільськогосподарського виробництва : [текст] / Н.І. Рудик // Ефективна аграрна економіка. – 2003. – № 3 – С. 124–132.

27. Сидоренко Ю.В. Систематизація наукових підходів до класифікації різновидів розвитку підприємств : [текст] / Ю.В. Сидоренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6 (97). – С. 139 – 142.

28. Стратегічні напрями розвитку агропромислового комплексу України : [текст] / [за ред. П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка]. – К. : Ін-т аграрної економіки УААН, 2002. – 60 с.

29. Супіханов Б. К. Про підвищення конкурентноздатності аграрного виробництва в сучасних умовах : [текст] / Б. К. Супіханов // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 3 – 8.

30. Федонін О.С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : [навч. посіб.] / Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. – К. : КНЕУ, 2003. – 316 с.

31. Федулова І.В. Інноваційний адаптивний потенціал підприємства : [текст] / І.В. Федулова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 10. – С. 59 – 64.

32. Харченко С.В. Управлінські аспекти забезпечення результативності використання потенціалу підприємств : [текст] / С.В. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – С. 141 – 149.

33. Хомяков В.І. Управління потенціалом підприємства : [текст] / В.І. Хомяков, І.В. Бакум. – К. : Кондор, 2009. – 400 с.

34. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу : [підруч.] / М.Й. Хорунжий – К.: КНЕУ, 2001. – 382с.

35. Шубравська О.В. Формування державної політики сприяння сталому розвитку агропродовольчої системи України : [текст] / О.В. Шубравська // Економіка АПК. – 2003. – № 3. – С. 46-50.

Інформаційні ресурси

1. . Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. <http://www.rada.kiev.ua.> – веб-сторінка Верховної Ради України.
3. <http://www.gov.ua.> – веб-сторінка Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.minagro.kiev.ua.> – веб-сторінка Міністерства агропромислової політики України.
5. <http://www.me.gov.ua/kaznach./plsq1/kaza.a.10> – веб-сторінка Головного управління державного казначейства України.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua> – веб-сторінка Державного комітету статистики України.